

Xalqaro savdo siyosati va O'zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalari

Axrorov Elyorjon Baxtiyor o'g'li
O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada xalqaro savdo siyosatining nazariy asoslari va amaliy jihatlari, shuningdek, O'zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalari chuqur tahlil qilingan. Global savdo muhitining murakkablashuvi sharoitida O'zbekistonning milliy savdo strategiyasi qanday shakllanayotgani, eksport-import siyosatining o'zgarishlari, asosiy savdo sheriklar bilan hamkorlik, erkin savdo bitimlari, WTOga a'zolik jarayoni va tranzit infratuzilmasining rivojlanishi muhokama qilingan. Maqolada O'zbekistonning xalqaro bozor integratsiyasi, logistik salohiyati va eksport yo'nalishlaridagi diversifikatsiya bo'yicha islohotlari yoritilgan. Tahlil natijasida xalqaro savdo siyosatining milliy iqtisodiy xavfsizlik, innovatsion rivojlanish va valyuta tushumlari bilan bog'liqligi ilmiy asoslangan holda ochib beriladi.

Kalit so'zlar: xalqaro savdo siyosati, O'zbekiston iqtisodiyoti, tashqi iqtisodiy aloqalar, eksport-import, erkin savdo, WTO, bojxona siyosati, savdo sheriklar, iqtisodiy integratsiya, logistika, savdo diplomatiyasi.

XXI asrda xalqaro savdo davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy integratsiyaning asosiy omillaridan biri sifatida shakllanmoqda. Bozorlar o'zaro bog'lanib, global savdo tarmog'i tobora murakkablashib bormoqda. Ushbu sharoitda milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi, eksport salohiyati, iqtisodiy o'sish sur'atlari ko'p jihatdan xalqaro savdo siyosatining to'g'ri yo'naltirilganiga bog'liq bo'lib qolmoqda. Xalqaro savdo siyosati – bu mamlakatning tashqi iqtisodiy aloqalarni yuritishdagi strategiyasi bo'lib, bojlar, kvotalar, erkin savdo bitimlari, eksport-import tartib-qoidalari orqali belgilanadi.

O'zbekiston mustaqillik yillarida tashqi iqtisodiy siyosatni bosqichma-bosqich liberallashtirib, ochiq bozor mexanizmlarini joriy etishga kirishdi. Ayniqsa, 2017-yildan boshlab olib borilgan iqtisodiy islohotlar doirasida tashqi savdo munosabatlari erkinlashtirildi, milliy valyutaning konvertatsiyasi ta'minlandi, bojxona tartiblari soddalashtirildi va tashqi savdo sheriklar bilan hamkorlik kengaytirildi. Ushbu o'zgarishlar O'zbekistonning global iqtisodiy tizimga integratsiyalashuvi jarayonini jadallashtirdi.

O'zbekistonning asosiy savdo sheriklari – Xitoy, Rossiya, Qozog'iston, Turkiya, Janubiy Koreya va Yevropa Ittifoqi davlatlari hisoblanadi. Xitoy bilan savdo aylanmasi

yildan-yilga ortib, 2023-yilda 13 milliard AQSh dollaridan oshdi. Shu bilan birga, O'zbekiston MDH davlatlari bilan erkin savdo rejimida, YeOII (Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi) bilan kuzatuvchi maqomida faoliyat olib bormoqda. Bu esa tashqi savdoni diversifikatsiya qilishga xizmat qilmoqda.

Tashqi savdo siyosatining samaradorligi eksport va import hajmlarining muvozanatli o'sishida ko'rinadi. O'zbekiston oxirgi yillarda xomashyo eksportidan voz kechib, qayta ishlangan mahsulotlar, tayyor tovarlar, oziq-ovqat, elektrotexnika, kimyo sanoati mahsulotlarini xorijga chiqarishga e'tibor qaratmoqda. Misol uchun, 2023-yilda O'zbekiston eksportining 33 foizini tayyor mahsulotlar tashkil etdi, bu 2016-yildagi 18 foizlik ko'rsatkichga nisbatan sezilarli o'sishdir.

Savdo siyosatini takomillashtirishda logistika infratuzilmasi, xalqaro tranzit yo'laklari, bojxona tizimining raqamlashtirilishi muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston geografik jihatdan Markaziy Osiyoning markazida joylashgan bo'lib, Sharq-G'arb va Shimol-Janub yo'nalishlaridagi tranzit salohiyatini to'liq ishga solish orqali o'zining transport-logistika markaziga aylanishiga erishmoqda. Xususan, "Toshkent-Andijon-O'sh-Irkeshtom-Kashgar" va "Termiz-Mazori Sharif-Kobul-Peshovar" loyihalari bu borada katta istiqbollarga ega.

Xalqaro savdo aloqalarining yuksalishida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik muhim o'rin tutadi. O'zbekiston 2020-yildan beri Jahon savdo tashkilotiga (WTO) a'zo bo'lish jarayonini faollashtirgan. Bu esa milliy savdo siyosatini xalqaro normalarga moslashtirish, boj stavkalarini liberallashtirish va milliy ishlab chiqaruvchilarning global bozorlarga chiqishini osonlashtiradi.

Shuningdek, tashqi iqtisodiy aloqalarda xorijiy investitsiyalar oqimini kuchaytirish, eksport kreditlash tizimini rivojlantirish, eksportchilarni sug'urtalash, savdo diplomatiyasini mustahkamlash orqali savdo siyosatining barqarorligi ta'minlanadi. Maqbul savdo siyosati O'zbekiston iqtisodiy xavfsizligi, bandlik darajasi va valyuta tushumlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro savdo siyosati – O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish strategiyasining muhim tayanchi hisoblanadi. Tashqi iqtisodiy aloqalarning puxta yuritilishi orqali mamlakat global iqtisodiy maydondagi o'rnini mustahkamlab bormoqda. Uzoq muddatli istiqbolda esa WTOga a'zo bo'lish, yangi erkin savdo bitimlari tuzish, eksport tarkibini diversifikatsiya qilish va xalqaro logistika zanjirlariga faol qo'shilish orqali tashqi savdo salohiyatini yanada kengaytirish imkoniyatlari mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. WTO. *World Trade Report 2023: Re-globalization for a Resilient Economy*, Geneva, 2023.
2. World Bank. *Uzbekistan Country Economic Update: Integration and Trade*, Washington, 2022.
3. OECD. *Trade Policy and Economic Growth in Central Asia*, Paris, 2023.
4. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi materiallari, 2023.
5. UNCTAD. *Trade and Development Report: Developing Countries in World Trade*, Geneva, 2022.
6. Asia Development Bank. *Facilitating Trade through Connectivity in Uzbekistan*, Manila, 2022.
7. G‘ulomov M. *O‘zbekiston tashqi iqtisodiy aloqalari va ularni rivojlantirish yo‘nalishlari*, – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
8. EBRD. *Trade Facilitation and Logistics in Central Asia*, London, 2023.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori “Eksport faoliyatini qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2021.